

intézkedéseit, hogy Esterházyt az ellene készülő támadásról értesítse és fölélti a Speranza aláírásu különböző leveleket, melyek szerzőjének, vagy legalább kezdeményezőjének, Du Paty tartja. E levelek egyike Souffrin rendőrügynök kezeiárasa.

Demange: Tábornok ur! Kérem, fejtsé ki előtünk Du Paty de Clam szerepét.
Rogét kitér a válasza előtt.

Demange: Hogy magyarázza Rogét tábornok ur Patyban Esterházy érdekében történt közbenjárását?

Rogét: Én ezt egyáltalán nem vagyok képes magának jól megmagyarázni.

Demange: Ugy hiszem be, minek volt szükséges a közbenjárás, ha Esterházy ártatlan?

Rogét: Valószínűleg Dreyfus bűnösségéről volt meggyőződve és ezért volt Esterházy segítségére. Én ugyan ezt nem tettem volna, de ez mégsem büntetendő esemény.

Demange: Du Paty nem íratott Billot volt hadügyminiszterhez Esterházy által levet? Rogét: Ugy hiszem igen.

Demange: Hogy magyarázza meg magának tábornok ur, hogy Esterházy Paty de Clam meghívására Párisba jött és Schwarzloppenhez ment, hogy ez jelentsé ki, miszerint ő (Esterházy) ártatlan? Hogy magyarázza meg tábornok ur magának az ártatlan francia commandatore ezen furcsa eljárását?

Rogét: Eleinte megzavarodottan néz maga elé, így válaszol: Én erről a lépésről nem tudok semmit.

Demange: erre a semmitől előbbi anket-jelentésből fölolvastatja e ténny és azt mondja Rogétnek: *Ime, igazolva van e lépés.*

Rogét: azt válaszolja, hogy nem tud olyasmire nézve határozott véleményt mondani, a miről határozott tudomása nincsen.

Demange: De kérem, hiszen épen most bizonyítottam be önnek a ténny? *Hízen ön egész vallomásaiban véleményét mint bizonyosságot állította oda.* Kérem, fejtsé ki véleményét már most erről is.

Rogét: Nem koncedálható, hogy üres beszélgetés alapján föltételezhetlek mondanak.

Demange (gúnyosan): Ah! (Derűtség.) A tábornok ur tegnap a petit bleu tekintetében boldogult-boldogultalant megátadott. A petit bleu-akkor, a mikor a tábornok ur kezébe kapta, vakarás volt és Walsin-Esterházy neve volt benne s ez bírta őt arra a föltévesre, hogy Picquart hamisította. Ma be van bizonyítva, hogy a petit bleu-n már a vakarás előtt is Walsin-Esterházy neve volt.

Rogét: Én csak a megtörtént történet konstataáltam.

Demange, határozottabban: Kérem tessék kérdésere határozottabban válaszolni.

Rogét e kérdésre adós marad.

Azután azt mondja Rogét tábornok, hogy Du Paty de Clamnak Esterházy megmentésére irányuló törekvésében nem látott büntetést és azért nem is büntette meg. Az úgynevezett „mentő okirat”-ról azt hiszi Rogét, hogy Du Paty de Clam nem volt egészen ártatlan abban, hogy ez az okirat a miniszteriumból eltűnt. Du Patyknak Esterházy érdekében való közbenjárásáról meglehetősen elítélőleg nyilatkozik a tanu. Egyik oka Du Paty közbenjárásának az volt, hogy Du Paty meg volt győződve Esterházy ártatlanságáról. A vezérkart semmi esetre sem lehet belekevernü Du Paty de Clam aforájéba. (Mozgás.)

Demange azt kérdezi, hogyan történt, hogy Du Paty mégis támogatták. (Derűtség.)

Rogét: Én nem tettem volna, az bizonyos. Hanem azért az intervenciót még sem rosszalom. Azután kijelenti, hogy semmit sem tud Esterházy-nak A. ügynöknek tett lépéséről, a kitől állítólag

üvegesből hírtelen pár cseppet öntött egy kis kanálba.

A család a fejét rázta, de engedelmességet. Mítse használt. Wehner elfutott az orvosért, de meg mielőtt visszatért, Mona minden reményeséget elvesztett. Az arcz viaszhalványaság, természetföltölti nyugodtsága, a test izzó merevsége kizarta a tévedés lehetőségét és mégis meg mindig vonakodott elhinni, hogy az ajkak orokre lecsukódtak, hogy a homlok alatt kialudt a gondolat, hogy a karok, a melyek olyan sokszor és olyan melegen öleltek, többé sohasem lonának körülte.

Az orvos, a ki gyorsan előjött, már csak a halált állapíthatta meg és kijelentette, hogy előre sejtette az ilyen hírtelen kimulást.

Mrs. Newburgh ugyanis szívbajban szenvedett és a nehéz megpróbáltatások, melyek az utóbbi időkben érték, tetemesen súlyosították ezt a bajt, veszedelmessé tették minden erőlködést, minden izgatottságot; így hat maga az a mozdulat is, a melylyel az agyban fölül s a szönyegre lelépett, előidézte a halálát.

Nincs többé segítség! Mennyi kétségbeesés fert bele ebbe az egyszerű gondolatba. A legszenvedélyesebb szeretet, a legerélyesebb akarattal nem elég hatalmas arra, hogy elhengerítse reményeségeink koporsójáról a követ, ha egyszer a halál lezárta vele.

A szegény Monának egy tetszett, mint ha varázslat hozta volna közébe sir Robertet és lady Maryt. Kimondhatatlan megkönnyebbülés volt neki, hogy a jó lady Mary karjaiba borulhatott és az ő szíven zokogva üríthette ki a saját szívét.

Mindenesetre, kedvesem — mondta lady Mary a fiatal leanyunk — meg lehet az a tudata, hogy férjhezmenetelének a gondolata megédísítette a nagymama utolsó napjait; ez nagy vizsgálatalos ügnek. Sir Robert már éreztette Mr. Waringet, a ki nemskora megérkezik; ő lesz legjobb tanácsa.

— Oh, nem, nem! Inkább ön. Ön volt a nagymama legjobb barátja, őnt szerelte legjobban!

— Szegény jó lélek! Annyi bizonyos, hogy a hasonló válságokban becsekcs a régi jó barátok. Ön velem jön Charles Streetre; nem maradhat itt egyedül.

— Kösözöm, lady Mary; de nem távozom ebből a házból, a mig a nagymama itt van. Kötelességem mellette maradni mindvégig.

olyan nyilatkozatot akart kieszaközölni, hogy neki semmi köze sem volt az affézhoz.

Demange megragadja ezt az alkalmat, hogy sajnálkozásának adjon kifejezést a felől, hogy a tárgyalás felüggesztése iránt való kérését elvetették, minthogy Labori, a ki Picquart védője volt, most fontos kérdéseket intézhetne a tanuhoz.

Demange kérdésre Rogét tábornok kijelenti, hogy Esterházy-nak A. ügynöknek tett lépését, ha ártatlan volt, nagyon különösnek találja.

Demange szemére veti Rogét tábornoknak, hogy tegnap a bíróság előtt az egész világ vadozóként lépett föl, majd több megjegyzést tesz a petit bleu-re és arra a radiózára nézve, a melyet ennek az iratnak a czimében konstataáltak.

Rogét elismeri, hogy a radiózásnak esetleg az lehetett a czélja, hogy a petit bleu gyanusnak tüntesse fel, de mégis azt hiszi, hogy a radiózás és Esterházy nevének belefűzése a petit bleube, fotografiai után történt.

Demange hangsúlyozza, hogy a radiózás csak azóta történhetett, hogy a petit bleu kivették Picquart kezéből. A hamisítást lehetetlen Picquartnak tulajdonítani.

Rogét azt válaszolja, hogy csak azt tudja biztosan, hogy a radiózás megtörtént, de nem képes megérteni, ki követte el és miért.

Demange kérdést akar intézni a tanuhoz a bázei találkozásról és Lajoue ügnyök elmozdításáról, de Carrière kormánybiztos és azután Jouaust, eínök is ellenzi.

Rogét kijelenti, hogy attól a vizsgálótanáctól a mely Esterházy fölött itél, és magától Esterházytól is azt hallotta, hogy 600.000 frankot kénálták neki azért, hogy elváltatja a bordereau szerzőségét. Házmotózat azért tartották nála, mert egy időben nála volt a Cette Canaille de D... szavakat tartalmazó irat és azt hitték, hogy más iratok is lehetnek nála.

Demange azt kérdezi a tanutól, hogyan magyarázza meg azt, hogy Esterházy ismétlenül olyan dolgokat írt, a melyek Dreyfus ügyét kompromittáltak, ha föltételez, hogy Esterházy a Dreyfus-család ügnyöke volt, a kinek az eltelt helyét kellett volna elfoglalnia, a mire Esterházy állítólag rá is állott. Hogyan magyarázza meg ön azt, hogy Esterházy-nak, a ki ön egy helyen hazugnak is nevez, most elhízi, hogy Dreyfus egy idegen attasénak szolgálatában állott?

Henry ezredes ezek után a hadügyminiszterium megbízásából irodamba jött, és midőn megmutattam neki az irományokat, a legnagyobb felindulás látszott rajta. Henry egészen megzavarodott és oly állapotban volt, hogy szinte sajnalgozott felette. Nyakamba borult és könyvesózt szemekkel edekelt: „Ments meg a hadsereg becsületét.”

Bertulus erre megmutatta neki az Esterházy és Du Paty de Clam ellen szóló lesújtó bizonyítékokat, mire Henry végül belatta, hogy a vizsgálóbíró felderítette az ügyet, és beismerte, hogy a Speranza aláírásu táviratok szerzője Esterházy és Du Paty de Clam. Midőn Henry el akart menni, hogy a miniszternek jelentést tegyen, ezt mondta neki a bíró:

— Az még nem minden, hogy Esterházy és Du Paty de Clam bűnösök. Ha Du Paty de Clam ma este föbe lövi magát és Esterházy ellen szabad folyást engednek is az igazságszolgáltatásnak, az áruló még sem a hamisító. Még más veszedelem is van itt. A kezemen volt egy Jules Roche-hoz intézett levél Esterházy aláírásával, a mely a hadügyminiszterium bizonyos pörök airtára vonatkozik, ön igen rossz színben tünteti föl és azt mondja, hogy ön szintekben van és adósa Esterházy-nak. Mindez jóval Dreyfus póre előtt volt. Ebből a levélből ön elnen nagyon súlyos természetű következtetéseket lehetne vonni és azt lehetne mondani, hogy ön okiratokat szolgáltattott ki Esterházy-nak.

Erre a föltévesre Henry egy karosszékre dőlt és sirva fakadt. Azután karjaiba zart és többször kiáltotta:

Mr. Waring, mihelyt sir Roberttől a szomorú értesítést megkapta, kocsiba ugrott s azonnal gyorsasággal hajtott Green Streetre, a melyre egy jó borralaival biztatott bérkocsis képes. A fiatal embert melyen meglátotta Mrs. Newburgh halála, a ki mindig szíves előzékenységgel hánt vele; bájos arájának fájdalom pedig a legmagasabb fogig növelte részvétét. De különösen az a gondolat döbbsentette meg, hogy a gyászestet késleltetni fogja a házasságot.

Megérkezésekor Mona nem volt a szalonban és a szegény fiu nem rejthette el csüggedését, a mikor lady Mary közölte vele, hogy menyasszonya képtelen őt elfogadni.

Csak később, miután már sir Robert és Waring a temetésre vonakozóan mindent elrendeztek, egyezett bele Mona, hogy találkozzék a válogényvel.

Lady Mary tapintatosan vélt cselekedni, ha egyedül hagyja őket, a miért a szegény Waring nagyon halas is volt; de mégis a találkozás nem éppen sok örömet szerzett neki.

Mona szívesen beszélt vele a bánatról, melegen közönte meg a részvétét, de nem volt hajlandó mellé ülni, az ő vállára hajtott fejét és dereka körül az ő karjaival. A jó fiu akkor sem volt szerencsésebb, a mikor vizsgálatalai és a biztatások közben, hogy egész erejével igyekszik majd mindent pótolni neki, nagy félnéken megpróbálta ajkajával érinteni arcát.

Komolyan megjesztette a tumpaltság, melyet menyasszonyánál tapasztalt és valósággal megkönnyebbülést érzett, a mikor meghallotta, hogy Debrisayné a volt tanítványával tölti az éjszakát.

A társadalmi szokások mindenen uralkodnak, a legerősebb bánatott épp úgy, mint a legélnkebb örömdm. Az első szomorú napok, az oly üres és egyedüljleg oly eseménygazdag napok immár elmúltak, Mrs. Newburghot letették a sirba. Miután fölbotlottak a végredeletet, mely Monát tette általános örökösnek, a fiatal leany elutazott Chasabe, a hova csak a nagymamának néhány ékeszert vitte magával. A megboldogult könyveit, a kedvelt zsoltéjt, kezes ezüstneműt és egy kétdarab régi értékes porcellánt Debrisayné vette örözetébe a Green streeti hazát pedig elődóva tették.

— Mentsem meg bennünket! Majd hírtelen hozzátette: — Esterházy rabló! Erre azt kérdeztem tőle: — Ó a bordereau szerzője? Henry sem igent, sem nemet nem mondott, hanem csak ezt ismételte: — Ne faggasson, a hadsereg becsülete mindenekelőtt való! Tovább nem faggattam.

Bertulus ezután áttér Rogét inszinuációira, miszerint ő fakadt volna sirásra és ölelte volna át Henryt.

Rogét öt különböző vádakkal illette, a mi arra indította, hogy nyilatkozatot is tegyen közzé a lapokban és vadak ellen.

Mivel a tábornok öt a semmitől törvénysek előtt dözsölőnek, játékosnak és pénzközeben szenvedő embernek mondta és egyebek között azt is állította róla, hogy az általa kihallgatott Pays asszony-nak megengedte, hogy levethesse zubbonyát, ő kénytelen volt erre nézve is vizsgálatot kérni maga ellen.

Kifejti bővebben az okokat, a melyek gyanút kellették arra nézve, hogy Henry és Esterházy bizonyos vonatkozásban vannak egymással.

Majd így szól: Sulyt fektetek arra, hogy Henry Esterházyt soha sem nevezte a bordereau szerzőjének, a mit nem is lehetett várni, mert Henry magatartásából éppen azokat a következtetéseket lehet levonni, a melyek levanandók.

Bertulus emondja azután, hogy Henry megkérte, kiséreje ki a folyosóra, hogy lássák, hogy Bertulus nem akarja őt letartóztatni. Henry a hadügyminiszteriumból nem tért vissza többé, hanem csak a hónap vége felé jött újra Bertulus-höz. Magaviselele akkor már egészen más volt. Semmiféle felindulás nem volt rajta észrevehető. Henry kijelentette, hogy alapos megfontolás után a dossier tartalmát nem tartja kielégítőnek és azt mondta, hogy újra megvizsgálván a dossiert, úgy találta, hogy nincs mit reklamálni. Bertulus ekkor önszántából adta neki az angol ügíratoit és azt a jegyzéket, a melyben a Bale szó előfordult. Néhány nappal rá a hadügyminiszterium újra átnevezte a dossiert, de egy irat kiadását sem kívánta. Bertulus akkor azt kérdezte jegyzékétől: Vajjon micsoda irat kereshetnek?

Esterházy, a ki épen jelen volt, azt felelte: Én tudom, a garde imperiale-tes keress, de nem találják meg, mert biztonságban van.

A garde imperiale szavakkal Esterházy egy ügíraturra czélzott, a melyet utolsó mentességének tekintett. En legalább azt hiszem, — mondja Bertulus, majd hozzáteszi, hogy mikor a vizsgálatot be akarta fejezni, ugyancsak nagy erőlködésbe került, hogy Henry ismét megjelenjen előtte. Nagyon alaposan kellett eljárnia, hogy valahára megkapja a dossierban foglalt vallomást. Bertulus végül hangsúlyozza, hogy Dreyfust ártatlannak tartja, a mi élénk mozgást okoz a hallgatóság körében, majd ezt mondja:

— A bordereau három darabból állott — nem esupa kis darabkából. Dreyfus ártatlanságáról való meggyőződés azokból az aktákból meríti, a melyeket látott és különösen abból, hogy nincs ok, a mely Dreyfust arra indíthatta volna, hogy a büntetést elkövesse. Indító ok nék nál pedig nincs büntetel. (Mozgás.) A midőn Dreyfus ártatlanságát hangoztatott, csak kötelességem teljesítem, meg pedig föltélen kötelességet. (Mozgás.) Bertulus kihallgatása után az ülést felüggesztik.

megyékben való elhelyezéséről. Tisztába kell jónni azzal, — mondja Dreyfus — mit jelent az, hogy nagyjából ismeri-e az ember a koncentrációit, vagy ismeri-e az egyes megyékben való koncentrációit. Biztosítom önöket, hogy az összpontosítási terv részleteit nem ismerem. A mi a tegnap felhozott tényeket illeti, azok közül egy sem precíz tény, hanem mind merő érvelés. (Mozgás.)

Bertulus vallomása.

Előnk felhívja Bertulus volt vizsgálóbíró.

Feszült figyelem mellett foglal helyet Bertulus a tanuk padján. Oly halkán kezdett beszélni, hogy az élők, a kormánybiztos és Demange többször felkérlik, beszéljen hangosabban.

Beszédét élénk kézmozdulattal kíséri, különösen ama jelenet kifejtése alkalmával, a mely az ő irodájában közte és Henry ezredes között lejátszódtott. Lényegében ugyanazt a vallomást tette ma is, a melyet a semmitől előtt tett, de valamivel erősebben és kevésbé kiterjeszkedve a részletekre.

Öt bízták meg — mondja Bertulus — a hamis Speranza-levelek és a Blanche-sürgöny ügyében a vizsgálattal. Kijelenti, hogy Pays asszony bevallotta előtte, hogy a Speranza aláírással ellátott leveleket ő írta, míg a Blanche névelvel ellátott sürgönyt Du Paty de Clam írta. Később ismét azt vallotta, hogy a Blanche névelvel ellátott sürgönyt Esterházy írta, a Speranzát pedig Paty de Clam. Ezen vizsgálat alkalmával természetesen Picquartot is ki kellett hallgatni és ez alkalommal Gonse tábornok felszólította őt, mondaná meg Picquartnak, hogy ennek vallomásától függ majd az ő (Gonse) magatartása.

Ezen nyomozások alkalmával megtalálták Esterházy-nak egy levelet, a melyet ez Rothschild egyik titkárjához írt és a melyben azt írja, hogy ő hadgyakorlatokra megy!

Majd folytatva, kijelenti, hogy Pays asszonynál találta egy levelet, a melyben ez az aláírás: Ballet fordul elő, majd egy levelet Charles aláírassal. Kifejti aztán mikép merült fel benne az a gyanu, hogy Esterházy-nak a hírszerzési irodában bűntársai vannak.

Majd így folytatja Bertulus a vallomását: Henry ezredes ezek után a hadügyminiszterium megbízásából irodamba jött, és midőn megmutattam neki az irományokat, a legnagyobb felindulás látszott rajta. Henry egészen megzavarodott és oly állapotban volt, hogy szinte sajnalgozott felette.

Nyakamba borult és könyvesózt szemekkel edekelt: „Ments meg a hadsereg becsületét.”

Bertulus erre megmutatta neki az Esterházy és Du Paty de Clam ellen szóló lesújtó bizonyítékokat, mire Henry végül belatta, hogy a vizsgálóbíró felderítette az ügyet, és beismerte, hogy a Speranza aláírásu táviratok szerzője Esterházy és Du Paty de Clam. Midőn Henry el akart menni, hogy a miniszternek jelentést tegyen, ezt mondta neki a bíró:

— Az még nem minden, hogy Esterházy és Du Paty de Clam bűnösök. Ha Du Paty de Clam ma este föbe lövi magát és Esterházy ellen szabad folyást engednek is az igazságszolgáltatásnak, az áruló még sem a hamisító. Még más veszedelem is van itt. A kezemen volt egy Jules Roche-hoz intézett levél Esterházy aláírásával, a mely a hadügyminiszterium bizonyos pörök airtára vonatkozik, ön igen rossz színben tünteti föl és azt mondja, hogy ön szintekben van és adósa Esterházy-nak. Mindez jóval Dreyfus póre előtt volt. Ebből a levélből ön elnen nagyon súlyos természetű következtetéseket lehetne vonni és azt lehetne mondani, hogy ön okiratokat szolgáltattott ki Esterházy-nak.

Erre a föltévesre Henry egy karosszékre dőlt és sirva fakadt. Azután karjaiba zart és többször kiáltotta:

Mr. Waring, mihelyt sir Roberttől a szomorú értesítést megkapta, kocsiba ugrott s azonnal gyorsasággal hajtott Green Streetre, a melyre egy jó borralaival biztatott bérkocsis képes. A fiatal embert melyen meglátotta Mrs. Newburgh halála, a ki mindig szíves előzékenységgel hánt vele; bájos arájának fájdalom pedig a legmagasabb fogig növelte részvétét. De különösen az a gondolat döbbsentette meg, hogy a gyászestet késleltetni fogja a házasságot.

Megérkezésekor Mona nem volt a szalonban és a szegény fiu nem rejthette el csüggedését, a mikor lady Mary közölte vele, hogy menyasszonya képtelen őt elfogadni.

Csak később, miután már sir Robert és Waring a temetésre vonakozóan mindent elrendeztek, egyezett bele Mona, hogy találkozzék a válogényvel.

Lady Mary tapintatosan vélt cselekedni, ha egyedül hagyja őket, a miért a szegény Waring nagyon halas is volt; de mégis a találkozás nem éppen sok örömet szerzett neki.

Mona szívesen beszélt vele a bánatról, melegen közönte meg a részvétét, de nem volt hajlandó mellé ülni, az ő vállára hajtott fejét és dereka körül az ő karjaival. A jó fiu akkor sem volt szerencsésebb, a mikor vizsgálatalai és a biztatások közben, hogy egész erejével igyekszik majd mindent pótolni neki, nagy félnéken megpróbálta ajkajával érinteni arcát.

Komolyan megjesztette a tumpaltság, melyet menyasszonyánál tapasztalt és valósággal megkönnyebbülést érzett, a mikor meghallotta, hogy Debrisayné a volt tanítványával tölti az éjszakát.

A társadalmi szokások mindenen uralkodnak, a legerősebb bánatott épp úgy, mint a legélnkebb örömdm. Az első szomorú napok, az oly üres és egyedüljleg oly eseménygazdag napok immár elmúltak, Mrs. Newburghot letették a sirba. Miután fölbotlottak a végredeletet, mely Monát tette általános örökösnek, a fiatal leany elutazott Chasabe, a hova csak a nagymamának néhány ékeszert vitte magával. A megboldogult könyveit, a kedvelt zsoltéjt, kezes ezüstneműt és egy kétdarab régi értékes porcellánt Debrisayné vette örözetébe a Green streeti hazát pedig elődóva tették.

— Mentsem meg bennünket! Majd hírtelen hozzátette: — Esterházy rabló! Erre azt kérdeztem tőle: — Ó a bordereau szerzője? Henry sem igent, sem nemet nem mondott, hanem csak ezt ismételte: — Ne faggasson, a hadsereg becsülete mindenekelőtt való! Tovább nem faggattam.

Bertulus ezután áttér Rogét inszinuációira, miszerint ő fakadt volna sirásra és ölelte volna át Henryt.

Rogét öt különböző vádakkal illette, a mi arra indította, hogy nyilatkozatot is tegyen közzé a lapokban és vadak ellen.

Mivel a tábornok öt a semmitől törvénysek előtt dözsölőnek, játékosnak és pénzközeben szenvedő embernek mondta és egyebek között azt is állította róla, hogy az általa kihallgatott Pays asszony-nak megengedte, hogy levethesse zubbonyát, ő kénytelen volt erre nézve is vizsgálatot kérni maga ellen.

Kifejti bővebben az okokat, a melyek gyanút kellették arra nézve, hogy Henry és Esterházy bizonyos vonatkozásban vannak egymással.

Majd így szól: Sulyt fektetek arra, hogy Henry Esterházyt soha sem nevezte a bordereau szerzőjének, a mit nem is lehetett várni, mert Henry magatartásából éppen azokat a következtetéseket lehet levonni, a melyek levanandók.

Bertulus emondja azután, hogy Henry megkérte, kiséreje ki a folyosóra, hogy lássák, hogy Bertulus nem akarja őt letartóztatni. Henry a hadügyminiszteriumból nem tért vissza többé, hanem csak a hónap vége felé jött újra Bertulus-höz. Magaviselele akkor már egészen más volt. Semmiféle felindulás nem volt rajta észrevehető. Henry kijelentette, hogy alapos megfontolás után a dossier tartalmát nem tartja kielégítőnek és azt mondta, hogy újra megvizsgálván a dossiert, úgy találta, hogy nincs mit reklamálni. Bertulus ekkor önszántából adta neki az angol ügíratoit és azt a jegyzéket, a melyben a Bale szó előfordult. Néhány nappal rá a hadügyminiszterium újra átnevezte a dossiert, de egy irat kiadását sem kívánta. Bertulus akkor azt kérdezte jegyzékétől: Vajjon micsoda irat kereshetnek?

Esterházy, a ki épen jelen volt, azt felelte: Én tudom, a garde imperiale-tes keress, de nem találják meg, mert biztonságban van.

A garde imperiale szavakkal Esterházy egy ügíraturra czélzott, a melyet utolsó mentességének tekintett. En legalább azt hiszem, — mondja Bertulus, majd hozzáteszi, hogy mikor a vizsgálatot be akarta fejezni, ugyancsak nagy erőlködésbe került, hogy Henry ismét megjelenjen előtte. Nagyon alaposan kellett eljárnia, hogy valahára megkapja a dossierban foglalt vallomást. Bertulus végül hangsúlyozza, hogy Dreyfust ártatlannak tartja, a mi élénk mozgást okoz a hallgatóság körében, majd ezt mondja:

— A bordereau három darabból állott — nem esupa kis darabkából. Dreyfus ártatlanságáról való meggyőződés azokból az aktákból meríti, a melyeket látott és különösen abból, hogy nincs ok, a mely Dreyfust arra indíthatta volna, hogy a büntetést elkövesse. Indító ok nék nál pedig nincs büntetel. (Mozgás.) A midőn Dreyfus ártatlanságát hangoztatott, csak kötelességem teljesítem, meg pedig föltélen kötelességet. (Mozgás.) Bertulus kihallgatása után az ülést felüggesztik.

Bertulus kihallgatása után az ülést felüggesztik.

— Mentsem meg bennünket! Majd hírtelen hozzátette: — Esterházy rabló! Erre azt kérdeztem tőle: — Ó a bordereau szerzője? Henry sem igent, sem nemet nem mondott, hanem csak ezt ismételte: — Ne faggasson, a hadsereg becsülete mindenekelőtt való! Tovább nem faggattam.

Bertulus ezután áttér Rogét inszinuációira, miszerint ő fakadt volna sirásra és ölelte volna át Henryt.

Rogét öt különböző vádakkal illette, a mi arra indította, hogy nyilatkozatot is tegyen közzé a lapokban és vadak ellen.

Mivel a tábornok öt a semmitől törvénysek előtt dözsölőnek, játékosnak és pénzközeben szenvedő embernek mondta és egyebek között azt is állította róla, hogy az általa kihallgatott Pays asszony-nak megengedte, hogy levethesse zubbonyát, ő kénytelen volt erre nézve is vizsgálatot kérni maga ellen.

Kifejti bővebben az okokat, a melyek gyanút kellették arra nézve, hogy Henry és Esterházy bizonyos vonatkozásban vannak egymással.

Majd így szól: Sulyt fektetek arra, hogy Henry Esterházyt soha sem nevezte a bordereau szerzőjének, a mit nem is lehetett várni, mert Henry magatartásából éppen azokat a következtetéseket lehet levonni, a melyek levanandók.

Bertulus emondja azután, hogy Henry megkérte, kiséreje ki a folyosóra, hogy lássák, hogy Bertulus nem akarja őt letartóztatni. Henry a hadügyminiszteriumból nem tért vissza többé, hanem csak a hónap vége felé jött újra Bertulus-höz. Magaviselele akkor már egészen más volt. Semmiféle felindulás nem volt rajta észrevehető. Henry kijelentette, hogy alapos megfontolás után a dossier tartalmát nem tartja kielégítőnek és azt mondta, hogy újra megvizsgálván a dossiert, úgy találta, hogy nincs mit reklamálni. Bertulus ekkor önszántából adta neki az angol ügíratoit és azt a jegyzéket, a melyben a Bale szó előfordult. Néhány nappal rá a hadügyminiszterium újra átnevezte a dossiert, de egy irat kiadását sem kívánta. Bertulus akkor azt kérdezte jegyzékétől: Vajjon micsoda irat kereshetnek?

Esterházy, a ki épen jelen volt, azt felelte: Én tudom, a garde imperiale-tes keress, de nem találják meg, mert biztonságban van.

A garde imperiale szavakkal Esterházy egy ügíraturra czélzott, a melyet utolsó mentességének tekintett. En legalább azt hiszem, — mondja Bertulus, majd hozzáteszi, hogy mikor a vizsgálatot be akarta fejezni, ugyancsak nagy erőlködésbe került, hogy Henry ismét megjelenjen előtte. Nagyon alaposan kellett eljárnia, hogy valahára megkapja a dossierban foglalt vallomást. Bertulus végül hangsúlyozza, hogy Dreyfust ártatlannak tartja, a mi élénk mozgást okoz a hallgatóság körében, majd ezt mondja:

— A bordereau három darabból állott — nem esupa kis darabkából. Dreyfus ártatlanságáról való meggyőződés azokból az aktákból meríti, a melyeket látott és különösen abból, hogy nincs ok, a mely Dreyfust arra indíthatta volna, hogy a büntetést elkövesse. Indító ok nék nál pedig nincs büntetel. (Mozgás.) A midőn Dreyfus ártatlanságát hangoztatott, csak kötelességem teljesítem, meg pedig föltélen kötelességet. (Mozgás.) Bertulus kihallgatása után az ülést felüggesztik.

Bertulus utalt még arra a levélre, a melyet Esterházy Roche Gyula képviselőhöz intézett. Erre a levélre való utalással befejezven vallomását, Bertulus el akarja hagyni a tanuk padját, de Henry özvegye int neki, hogy maradjon, mert beszélni akar vele a törvénysek előtt.

Henry özvegye e szav

A kerékpárosok Szent István-díja és a magyar 100 km-es bajnokság...

Turista-kiállítás. A magyar turista-egyesület budapesti osztálya augusztus 20-án kiállítását rendezte...

Budapesti löversenyek.

A mai napnak nem lévén jelentősebb száma ismét mérsékelt számú híveje akadt. A favorit-játszók...

Table listing names and scores for various sports events, including Diomed, Fud-Fad, and others.

II. Nyeretlenek díja. Tav 1600 méter. Díj 2000 korona. 1. Diomed 56 kg. lov. Park...

III. Almandíj. Tav. 2400 méter. Díj 4000 korona. 1. Jablantez 53 1/2 kg. lov. Wilton...

IV. Handicap. Tav. 1400 méter. Díj 3000 korona. 1. Gogel 58 1/2 kg. lov. Bullford...

V. Nyári kísérleti verseny. 11000 kor. Tav. 1100 m. 1. Sandwich 60 1/2 kg. lov. Adams...

VI. Nyeretlenek díj. Tav. 1000 m. 1. Tivamo 53 kg. lov. Huxtable...

VII. Czikotai díj. Tav. 1100 méter. Díj 2000 korona. 1. Duenna 52 kg. lov. Hyams...

MULATSÁGOK. A komáromi fiatalok augusztus 19-én (szombaton) felelősségek a Budaörsön...

HANGVERSÉNY ISZASZGHEZ. Az isaszegi olvasókör közösen sikerült hangversenyt rendezett...

HÁZASSÁG.

Eljegyzés. Dr. Fischer Henrik újvidéki ügyvéd eljegyezte Kölesei Evira kisasszonyt Győrött.

GYÁSZROVAT.

Nagy idők tanja. E hó 15-én kiserült örök nyugalmora Székelykőven Kollár Agoston volt...

Szabó Ferenc kassai székelygyári nagyrépost és kanonok, szentzéki úrnök, kassa szabad kir. városi plébános...

Medvezky Ede kanonok vezette. Id. Derczi Péter, nyugalmazott es. és kir. huszárkapitány...

Boogh Bertok író, a ki a kőpenhagyi nemzeti színháznak hozta át cenzorosa volt...

Gergely Károly nagybányai református lelkész, egyházügyi főjegyző, egyházközségi képviselő...

Iványer Károly tábornok halt tőbement, mint levelezőnk Eperjesről távirta, ma örüsi közönség kísérte ki...

A közönség köréből.

Med. univ. Dr. DEMBITZ MÁTYÁS fog- és szájbetegségek szakorvosa, műtérmet Kerepesi-ut 10. számú palotában helyezte át.

Rendel: délelőtt 9-12-ig és délután 3-5-ig.

KÖZGAZDASÁG.

Berlin, aug. 17. Minthogy a képviselőház a csatorna-javaslatát csak szakaszi elfogadta, a javaslat harmadik olvasása is biztosítva van...

Newyork, aug. 17. Liszt 2.65. Buda szeptemberben —, októberben 76 1/2. Tengeri 79 1/2, augusztusra 34 1/2.

Chicago, aug. 17. Buda szeptemberben 71 1/2. Tengeri augusztusra 31 1/2.

Iparvállalatok alapítása Erdélyben.

Már néhány évvel ezelőtt, hogy a magyar kormány nagyobb-kisebb sikerrel azon fáradozik, hogy idegen, első sorban ausztriai vállalkozókat Magyarországra...

nép által lakott része, szükségessé néltm oly irányban működni, hogy a nevezett erdélyi részbe, még pedig nem Ausztriából, hanem a minden tekintetben...

Elvez járul még más gondolat is. Hogy mind lesz jövőben az Ausztriához való viszonyunk, ezt mi nem tudhatjuk, de nincs kizárva az eshetőség, hogy előbb-utóbb a két állam között vámsorompó állítanak...

Legyen szabad ehhez még egy nyílt szót kötnöm. Manapság, midőn bármely ügy, a mely csak távolról is összefüggésben áll a nemzetiségi kérdéssel, nálunk oly ideges elbirálás alá esik, valószínűleg sokan a germanizálás veszélyétől fognak tartani...

Ha különben magyar részről a szászok magatartása ellen gyakran a szűkebbülés vagy korlátoltság vádja emellett, úgy éppen az itten letelepedő német iparosok oly elemet képeznek, a mely az elfogulatlanból és szeleesebb körű európai szempontokból kinéző irányú...

Az Erdélyben létecseni szándékolt ipartelepek fölteleinek megállapítására vonatkozó feladat legelőszörűben az akcióvezető bankra bízandó.

E célra a bank mindenképpel ügyismerettel, éleslátással és a magas célt iránt benső odaadással bír egy vagy több férfiú küldjön ki, kik az első sorban tekintetbe jövő városokban: Nagy-Szeben, Brassó, Sepsésvárt hiteken vagy hónapokon át tartózkodva...

A helyzetnek minőden való kihasználására nézve világszerte utmutatást szolgáltat az arról érthetven szőlő az alsó Dunavidék földrajzi terep-alakzata. Közép-Európanak leghatalmasabb folyama a Vaskapu sziklagátját átörve, a román alföld és a terrasztervezet emelkedő Észak-Bulgária szelái között veszi útját.

Mindkét folyó a hegységnek áttérése után szinte egyenes irányban halad s mindkettőnek torkolata egymással majdnem szemben van. A bolgár Isker folyó mintegy folytatásaként az Olt folyónak délfele a Balkán és az Isker mellett fekszik Szófián; az Olt folyó pedig az Iskernek folytatásaként fekszik Romániában és Erdélyben.

Még a legnagyobb erdélyi vas- és szénművek is csak ezen utóbbi kategóriába tartoznak; messze kihatás az előregondoskodó tevékenységet nem fejtethet ki, mert tökély, de talán vállalkozási szellemük is erre nem elégséges. Különösen az olcsó szállítási eszközök hiánya akadályozza az erdélyi vas- és szénbányászat fölvirágzását.

gümmel és Angolországgal a hogy fogyasztását növelhesse és természetét fokozhassa, kezébe kellene, hogy kerítse az Erdélyből közvetlenül az Aldunához vezető egyetlen nagyobb vízi utat, tudniillik az Olt folyót, a melyet a hajózására kellene berendeznie.

A nagy fahaszkedési vállalatok analogiája kézzel fogható. A legudasz érdőség is nehezen hozzáférhető hegymagaslatoikon és félre eső pontokon holt tőkét képe, a leggyönyörűbb Gerdéi fatörzsek elrohadnak, mindaddig, míg kihasználhatásra százezrekre menő beruházások (usztató készlekeket, erdei pályákat stb.) be nem fektetnek.

Elvez járul még más gondolat is. Hogy mind lesz jövőben az Ausztriához való viszonyunk, ezt mi nem tudhatjuk, de nincs kizárva az eshetőség, hogy előbb-utóbb a két állam között vámsorompó állítanak fel és eshetőséggel szemben — melyet ugyanaz idő szerint nem tartom kívánatosnak — mégis célszerű lesz, idejekorán megelni a szükséges előkészületeket. Baj volna, ha az önálló vámterület Magyarországot készítenélül találná.

Az Erdélyben létecseni szándékolt ipartelepek fölteleinek megállapítására vonatkozó feladat legelőszörűben az akcióvezető bankra bízandó.

Az Erdélyben létecseni szándékolt ipartelepek fölteleinek megállapítására vonatkozó feladat legelőszörűben az akcióvezető bankra bízandó.

Az Erdélyben létecseni szándékolt ipartelepek fölteleinek megállapítására vonatkozó feladat legelőszörűben az akcióvezető bankra bízandó.

Az Erdélyben létecseni szándékolt ipartelepek fölteleinek megállapítására vonatkozó feladat legelőszörűben az akcióvezető bankra bízandó.

Az Erdélyben létecseni szándékolt ipartelepek fölteleinek megállapítására vonatkozó feladat legelőszörűben az akcióvezető bankra bízandó.

Az Erdélyben létecseni szándékolt ipartelepek fölteleinek megállapítására vonatkozó feladat legelőszörűben az akcióvezető bankra bízandó.

Az Olt-hajók nemcsak a bolgár dunai kikötőkben — úgy mint azon — Palankánál, a mely a nyugati Bulgária bevitel főpályázt és Szófia állomáshelyét képezi, továbbá Sztownál és Rusecsnál fognak megállani, hanem be fognak haladni az Isker és Jantra bolgár folyókba is...

Az előző pontok alatt fölemlelt feladatokat nem állnak oly szoros összeköttetésben egymással, hogy az egyik a másik nélkül megkezdhető nem volna, sőt ellenkezőleg mindvégig önállóan, külön, megfelelő időben és helyes alkalmakkal megoldható.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

Az Olt-hajók nemcsak a bolgár dunai kikötőkben — úgy mint azon — Palankánál, a mely a nyugati Bulgária bevitel főpályázt és Szófia állomáshelyét képezi, továbbá Sztownál és Rusecsnál fognak megállani, hanem be fognak haladni az Isker és Jantra bolgár folyókba is...

GAZDASÁGI KÖZLEMÉNYEK.

Az Olt-hajók nemcsak a bolgár dunai kikötőkben — úgy mint azon — Palankánál, a mely a nyugati Bulgária bevitel főpályázt és Szófia állomáshelyét képezi, továbbá Sztownál és Rusecsnál fognak megállani, hanem be fognak haladni az Isker és Jantra bolgár folyókba is...

IPARÜGYEK.

Az Olt-hajók nemcsak a bolgár dunai kikötőkben — úgy mint azon — Palankánál, a mely a nyugati Bulgária bevitel főpályázt és Szófia állomáshelyét képezi, továbbá Sztownál és Rusecsnál fognak megállani, hanem be fognak haladni az Isker és Jantra bolgár folyókba is...

KERESKEDELEM ÉS TÖZSDE.

Az Olt-hajók nemcsak a bolgár dunai kikötőkben — úgy mint azon — Palankánál, a mely a nyugati Bulgária bevitel főpályázt és Szófia állomáshelyét képezi, továbbá Sztownál és Rusecsnál fognak megállani, hanem be fognak haladni az Isker és Jantra bolgár folyókba is...

